

การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชนเผ่า ในภาคเหนือของประเทศไทย

นางสาวคนุญา คิยาชน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชามหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2537

ISBN 974-584-844-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

117180824

Clothings in Everyday Life Among the Yao in Northern Thailand

Miss Danuya Tiyaon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Anthropology

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

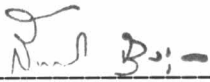
Chulalongkorn University

1994

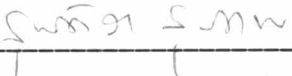
ISBN 974-584-844-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การแต่งกายของชนเผ่าเข้าในภาคเหนือของประเทศไทย
โดย นางสาวคนุญา คิยาชน
ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรเวทย์ ประมวญรัฐการ

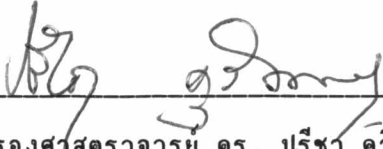
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตร ปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุพัตรา สุภาพ)

อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรเวทย์ ประมวญรัฐการ)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา คิวินทร์พันธุ์)

พิมพ์ที่ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสีเขียวนี้เพียงแผ่นเดียว

ดุษฎี ตียายน : การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชนเผ่าเข้าในภาคเหนือของประเทศไทย (CLOTHING IN EVERYDAY LIFE AMONG THE YAO IN NORTHERN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ธีรเวทย์ ประมวลรัฐการ, 113 หน้า.
ISBN 974-584-844-1

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาเกี่ยวกับการแต่งกายของชาวเข้าในภาคเหนือของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแต่งกายและบริบททางวัฒนธรรมในสังคมเข้า ผู้วิจัยใช้เวลา 3 เดือน ระหว่างปี พ.ศ. 2535-2537

สมมติฐานที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

1. การแต่งกายของชาวเข้ามีหน้าที่และประโยชน์ ความหมาย และความสลักสำคัญต่อเมื่อความเชื่อยังสามารถดำรงอยู่ที่จะสร้างพิธีกรรมให้ชาวเข้าได้แสดงเอกลักษณ์ในการแต่งกายได้
2. สภาพแวดล้อมปัจจุบันของถิ่นที่อยู่ของชาวเข้าไม่เอื้อที่จะทำให้มีการแต่งกายที่เคยปฏิบัติอยู่เดิมในการให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายในช่วงเวลาที่เคยอยู่บนดอย ฉะนั้นในปัจจุบันจึงมีแนวโน้มที่การแต่งกายประจำเผ่าของชาวเข้าจะลดความจำเป็นในวัฒนธรรมของชาวเข้าเอง
3. การเปิดตัวต่อการทันสมัยได้เปลี่ยนแปลงปฏิบัติของการแต่งกายแบบประเพณีเดิม
4. ความต้องการศิลปหัตถกรรมจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในภาคเหนือมีผลทำให้ชาวเข้าหันไปผลิตรูปผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมที่เรียบง่ายมากกว่าที่จะผลิตเครื่องแต่งกายประจำเผ่าซึ่งต้องใช้เวลาและความวิจิตรบรรจงในการผลิตมากกว่า
5. การแต่งกายของชาวเข้าจะมีความหลากหลายและโดดเด่นในโอกาสที่เป็นทางการ เช่น ในพิธีกรรม ประเพณี มากกว่าไม่เป็นทางการ เช่น เมื่ออยู่กับบ้าน

ข้อสมมติฐานทั้งหมดข้างบนนี้ได้พิสูจน์และยอมรับในการวิเคราะห์ครั้งนี้

ภาควิชา ส่วตมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา มานุษยวิทยา
ปีการศึกษา 2537

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

C231012 : MAJOR SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY
KEY WORD: CLOTHINGS / YAO .

DANUYA TIYAYON : CLOTHINGS IN EVERYDAY LIFE AMONG THE YAO IN
NORTHERN THAILAND. THESIS AVISOR :
ASST. PROF. THIRAVET PRAMUAMRATKARN, Ph.D. 113 pp.
ISBN 974-584-844-1

This thesis concerns clothing among the Yao of Northern Thailand. Its objective is to account for the relationship between clothing and the cultural context in Yao community. The investigator spent some 3 months during B.E. 2535-2537 in a Yao village of Mae Yaaw in Chiangrai Province in order to prove the following hypotheses.

1. Clothing among the Yao could last its practical function, meaning, and significance only if there remains the belief system which in turn produces rituals where the Yao identity could be expressed through "dressing-up".

2. The environment of present low-land settlement for the Yao prevents them from using thick clothing formerly practiced to warm their bodies when they once used to live up-hill, resulting in possible disappearance of Yao clothing.

3. Exposure to modernization among the Yao has changed their clothing habit considerably as the youth, especially, have no interest to retain the Yao traditional clothing.

4. Tourist demand for handicraft in the Yao community has turned them to produce "simplistic" items other than Yao traditional clothing due to its time-consuming and exceptionally elaborate task to create.

5. Yao clothing is especially more elaborate and expressive in such formal occasions as rituals, religious, activities than the informal ones such as staying at home, shopping, and daily gathering among themselves.

All above hypotheses are proven positive in this investigation.

ภาควิชา..... SOCIOLOGY AND ANTHROPOLOGY

สาขาวิชา..... ANTHROPOLOGY

ปีการศึกษา..... 1994

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยส่วนหนึ่ง
ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากผศ. ดร. ธีรเวทย์ ประมวญรัฐการ
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ให้ความรู้ คำแนะนำ ชัดเจนความคิด ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตั้งแต่
เริ่มจนเสร็จสิ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รศ. สุกุตรา สุภาพ และ รศ. ดร. ปรีชา คุวินทร์พันธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลา
มาร่วมเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณ ชาวเข้าบ้านห้วยแม่ซ้ายทุกคนที่ได้ให้ข้อมูลอันมีค่ายิ่ง

ขอขอบคุณ คุณจากรุวรรณ ลาวัลย์ เพื่อนร่วมเดินทางเก็บข้อมูลในสนามวิจัย

ขอขอบคุณ คุณวรวิทย์ องค์กรุทธรักษา คู่ชีวิตผู้เป็นกำลังใจและกรุณาช่วยวาดภาพประกอบ
การเสนอข้อมูลในวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณ คุณวิไลวรรณ ตีทยาน ที่อบรมเลี้ยงดูหลานจนมีวันนี้ และ
สามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

คนุญา ตีทยาน

ตุลาคม 2537

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญแผนภาพ.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
ภาคผนวก.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
- วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	6
- สมมติฐานของการศึกษา.....	6
- แนวคิดที่เกี่ยวกับการศึกษา.....	7
- ขอบเขตในการศึกษา.....	9
- นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา.....	9
- ระเบียบวิธีวิจัย.....	10
- เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
- ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา.....	18
2 สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านห้วยแม่ซ้าย.....	19
- ถิ่นฐานเดิม.....	19

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	- การอพยพย้ายถิ่น.....	20
	- สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ.....	20
	ก. ที่ตั้ง.....	20
	ข. สภาพภูมิศาสตร์.....	21
	ค. สภาพภูมิอากาศ.....	21
	- สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม.....	21
	ก. โครงสร้างอาชีพ.....	21
	ข. การติดต่อสื่อสารและคมนาคม.....	23
	ค. การศึกษา.....	24
	ง. การดำเนินชีวิตประจำวัน.....	26
	จ. ค่านิยมทางสังคม.....	26
	ช. ศิลปหัตถกรรม.....	27
	ซ. ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี.....	28
3	ความเชื่อในการแต่งกายของชาวเข่า.....	32
4	เครื่องแต่งกายของชาวเข่ากับชีวิตทางสังคม.....	35
	- เครื่องแต่งกายที่แสดงความเป็นเข่า.....	35
	ก. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับส่วนศีรษะ.....	36
	ข. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับลำตัวส่วนบนตั้งแต่คอถึงเอว.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ค. เครื่องแต่งกายที่ใช้กับลำตัวส่วนล่างตั้งแต่เอวถึงปลายเท้า.....	56
- ความสำคัญของเครื่องแต่งกายที่แสดงความเป็นเข้า.....	62
5 โอกาสในการแต่งกายของชาวเข้า.....	65
- การแต่งกายเพื่อแสดงความเป็นเข้า.....	65
ก. ในพิธีกรรมและประเพณี.....	65
ข. ในพิธีแต่งงาน.....	70
ค. ในพิธีบวช (กว่า ตัง).....	73
ง. เมื่ออยู่ในบริเวณหมู่บ้าน.....	76
- ปัจจัยที่ทำให้ชาวเข้าคงแต่งการด้วยชุดที่แสดงความเป็นเข้า.....	78
- อุปสรรคที่ทำให้ชาวเข้าไม่แต่งกายด้วยชุดที่แสดงความเป็นเข้า.....	80
6 สรุป และข้อเสนอแนะ.....	87
บรรณานุกรม.....	96
ประวัติผู้วิจัย.....	99

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	โอกาสการแต่งกายในชีวิตทางสังคม.....	8
2	โอกาสการแต่งกายในชีวิตทางสังคมของชาวเข่า.....	85
3	แผนภาพต้นฉบับโอกาสในการแต่งกายตามแนวคิดของ Sahlins.....	๙

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	หมวก เด็กชาย	37
2	หมวก เด็กหญิง	39
3	หมวก หมอผี	40
4	ผ้าโพกศีรษะ สีแดง	42
5	ผ้าโพกศีรษะ สีดำ	43
6	เสื้อ ผู้หญิง	46
7	เสื้อ ผู้ชาย	49
8	เสื้อ หมอผี	51
9	ผ้าคาดเอว ผู้หญิง	52
10	ผ้าคาดเอว ผู้ชาย	53
11	ผ้าคาดเอว หมอผี	54
12	ผ้าคาดอก	55
13	กางเกง ผู้หญิง	57
14	กางเกง ผู้ชาย	59
15	การสวมใส่ เครื่องแต่งกาย ประจำเผ่า ชนหลักของผู้ชาย	60
16	การสวมใส่ เครื่องแต่งกาย ประจำเผ่า ชนหลักของผู้หญิง	61
17	การแต่งกายของผู้หญิงในพิธีกรรม ประเพณี	67
18	การแต่งกายของผู้ชายในพิธีกรรม ประเพณี	68
19	การแต่งกายของหมอผีในการประกอบพิธีกรรม	69
20	การแต่งกายของเจ้าบ่าว	71

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
21	การแต่งกายของเจ้าสาว.....	72
22	การแต่งกายของผู้เข้าพิธีบวชก่อนทำพิธี.....	74
23	การแต่งกายของผู้เข้าพิธีบวชหลังจากเสร็จพิธีแล้ว.....	75
24-25	การแต่งกายอยู่ในหมู่บ้านของผู้หญิงชาวเข่า.....	77